

**IN MEMORIAM JAN KAREL STEPPE
(16 NOVEMBER 1918 –9 MEI 2009)**

Vandaag gedenkt de onderzoekseenheid kunstwetenschappen een groot geleerde en een enthousiasmerende hoogleraar. Zelf genoot ik niet het voorrecht om nog zijn colleges te volgen maar in de late jaren zeventig, toen ik aan het departement mijn studie begon, was zijn reputatie legendarisch. Ouderejaarsstudenten waren beducht en bevreesd voor hem maar niemand wist te ontsnappen aan een diepe bewondering voor de massiviteit van zijn persoonlijkheid. Zijn verschijning maakte indruk, zijn op alle toonhoogten in te zetten stem, liet niemand onberoerd. Zijn visuele geheugen was onbeperkt: hij vertegenwoordigde een patrimonium van kunstwerken terwijl hij zelf als een monument van eruditie en kennerschap werd beschouwd. Hij was de grootmeester onder de meesters en inspireerde tal van studenten door zijn veelzijdige en passionele belangstelling. Nu we vandaag terugblikken op zijn meer dan negentig jaar durende leven, is het van belang zijn biografie kort te schetsen.

Professor Jan Karel Steppe werd op 16 november 1918 in Ninove geboren. Hij liep school bij de jezuïeten van Aalst en startte in 1937 zijn studies aan het LEO XIII-Seminarie van de KULeuven waar hij al in 1940 de titel behaalde van baccalaureus in de Thomistisch Wijsbegeerte. Vanaf oktober 1940 studeerde hij aan het Groot-Seminarie in Gent waar hij zes jaar later tot priester werd gewijd. In volle oorlogstijd volgde prof. Steppe al colleges aan het kort tevoren opgerichte Hoger Instituut voor Oudheidkunde en Kunstgeschiedenis. In 1947 werd hij met een verhandeling over de Mechelse koordoksalen licentiaat in de kunstgeschiedenis. Een jaar later werd hij aan de Faculteit Kerkelijk Recht aangesteld als assistent met leeropdracht. Nauwelijks dertig jaar oud doceerde hij reeds de meest verschillende vakken, gaande van Geschiedenis van de Byzantijnse kunst tot Iconografie en de Geschiedenis van het kerkelijk mobilair. Zijn zware leeropdracht verhinderde hem niet om twee jaar later een antwoord te leveren op een door de Koninklijke Vlaamse Academie voor Wetenschappen, Letteren en Schone Kunsten van België (Klasse van de Schone kunsten) geformuleerde prijsvraag. Met een studie over Het koordoksaal in de Nederlanden werd hij in 1949 laureaat van deze instelling. Drie jaar later werd deze magistrale studie door de Koninklijke Academie gepubliceerd en op basis van deze studie werd hem summa cum laude het doctoraat in de Oudheidkunde en de Kunstgeschiedenis toegekend. Doctor zijnde, werd hij meteen benoemd in de rang van docent en werd hij officieel titularis van de vele vangen die hij in eerste instantie als plaatsvervanger had gedoceerd. Men oordeelde niettemin dat hij zijn vakkenpakket nog verder kon uitbreiden waardoor ook de colleges Esthetica, Bijzondere vragen uit de schilderkunst en Geschiedenis der schilderkunst in België aan hem werden toegekend; In 1956 reeds ontving hij een aanstelling als gewoon hoogleraar. Vanaf dat ogenblik maakte ook het vak Tapijtkunst deel uit van de 'Geschiedenis van de sierkunsten' en vanaf 1971 doceerde hij met grote overgave 'Geschiedenis van de kunst in Spanje'. Zijn inzet voor de studie van het Vlaamse wandtapijt ligt aan de basis van het latere onderzoek naar vooral 16de-eeuwse tapijtkunst van collega emeritus Guy Delmarcel en het huidige onderzoek van Koen Brosens die vanaf oktober 2010 als vast lid van het zelfstandig academisch personeel onze

onderzoekseenheid zal komen versterken. Prof. Steppe leverde een grote bijdrage tot de oprichting van de Vereniging voor de geschiedenis van textiele kunsten die later werd omgevormd tot het *Nationaal centrum voor de geschiedenis van de Vlaamse tapijtkunst*. Zo blijkt dat aandachtspunten in de huidige onderzoekseenheid kunstwetenschappen van de KULeuven schatplichtig blijven aan zijn voorbeeld en initiatief.

De tweeëndertig jaren waarin prof. Steppe doceerde in de meest verschillende subdisciplines, getuigen van zijn grote inzet en van zijn onvermoeibare engagement voor de kunsten. Steeds opnieuw was hij op zoek naar nieuwe tactieken om studenten te begeistere en te ontroeren. Steeds opnieuw zocht hij naar middelen om studenten liefelijk in contact te brengen met artistieke objecten. Lang voor de fascinatie voor de museumpraktijk in colleges werd omgezet, pastte prof. Steppe de principes van de confrontatie met het object al toe. En lang voor de excursies tot effectief onderdeel werden gemaakt van de colleges, trok prof. Steppe met studenten op pad. De uitstap ging naar de Sint-Leonarduskerk van Zoutleeuw of naar de collectie schilderijen van de Brugse Benedictinessen of liever nog maakte hij excursies naar buitenlandse museumverzamelingen in Amsterdam, Utrecht of Wenen, bezocht hij het onaangeroerde feminiene patrimonium van de kloosters op de Lüneburger Heide of ging hij op zoek naar de romaanse kunstschaten in Catalonië. Zijn onuitputtelijke kennis werd gewaardeerd door de al genoemde Koninklijke Academie waarvan hij in 1955 lid werd. Zijn engagement voor het behoud van het patrimonium maakte dat hij in 1974 lid werd van de Koninklijke Commissie van Monumenten en Landschappen, waarin hij lange tijd de functie van voorzitter van het Roerend patrimonium op zich nam.

In 1968 richtte hij in de schoot van het departement het *Centrum Archivum Artis Lovaniense* op. Ook op dit terrein behoorde hij tot de avant-garde. Op dit ogenblik herbergt onze subfaculteit verscheidene wetenschappelijke onderzoekscentra maar in 1968, het jaar waarin de verbeelding aan de macht kwam, was het idee onbevlekt en inspirerend. De opzet bestond erin om de studie van de oude Vlaamse kunst in Leuven te centraliseren. Tevens brak hij een lans voor de toepassing van de meest verschillende methodes en analysetechnieken om het kunstwerk te ontsluiten. In de loop van de jaren die volgden, legde hij ene indrukwekkende documentatie aan die geregeld werd aangevuld met niet eerder ontsloten archiefmateriaal. De studie van de Vlaamse kunst vormde zijn uitgangspunt maar ook de expansie en diffusie van Zuid-Nederlandse artefacten kregen zijn belangstelling. Bovendien beperkte hij zich niet tot de kunst van de Nederlanden: kunstwerken uit Spanje, Nederland-Saksen of Engeland werden in zijn betoog betrokken. Hij bracht studenten wat graag in contact met het kunstwerk en had de ambitie om door de inrichting van tentoonstellingen een veel ruimer publiek te laten genieten van de uniciteit van het artistieke object. Zonder zijn medewerking aan tentoonstellingen als Paus Adrianus VI, *Ars sacra antiqua*, Erasmus en Leuven, zouden die er geheel anders hebben uitgezien.

Als men de verscheidenheid van de publicaties van wijlen prof. Jan Karel Steppe bekijkt, wordt het duidelijk dat zijn voorkeur uitging naar de studie van de kunst van de late middeleeuwen en de vroeg moderne tijd. Studies over koordoksalen, koorbanken of Madonnabeelden, Hiëronymus Bosch of Pieter Coecke van Aelst, muurschilderingen, sculpturen of tapijten: het had allemaal zijn eigen plaats in de interessesfeer van prof. Steppe. Deze periode van overgang en kentering, van figuurlijk en letterlijk *clair-obscur* beantwoordde aan zijn persoonlijkheidsstructuur. Hij beperkte zich niet tot één eeuw en had aan één discipline nooit genoeg. In 1979, ter gelegenheid van het emeritaat

van prof. Steppe, schreef wijlen prof. Carlo Heyman in Alumni Lovanienses: "hij eiste van zichzelf steeds meer en steeds beter". Zijn gedrevenheid en onuitputtelijk perfectionisme hebben hem als hoogleraar en als persoonlijkheid getekend. Uit wat voorafging mag blijken dat wij als onderzoekseenheid bijzonder dankbaar en erkentelijk zijn voor het grote voorbeeld dat hij voor de verscheidene generaties van studenten in de kunstgeschiedenis is geweest en is gebleven. Al lang voor dat men aan de KULeuven het profiel van de 'grote wetenschapper' met formats en structuren ging invullen, bracht prof. Jan Karel Steppe de actuele, internationale en interdisciplinaire benadering in praktijk.

Collega Paul Vandenbroeck, één van de voormalige assistenten van wijlen confrater Steppe, formuleerde het als volgt:

"Steppe wás een professor, in de volle zin van het woord. Zijn kennis was enorm, buitensporig, buitenmaats voor één persoon. Hij was een uitmuntende specialist in middeleeuwse kunst van Europa, in iconografie en iconologie, in vroegchristelijke en Byzantijnse kunst. Even vlot gaf hij een magistraal college over Romaanse beeldhouwkunst op de Castiliaanse wegen naar Compostela als over het Godsbeeld in de vroegchristelijke kunst in Egypte of over de middeleeuwse edelsmeden van het Maasland. Maar het bleef zelfs daar niet bij. Steppe bestudeerde kunst in haar bindingen met liturgie en devotie, met het religieuze aanvoelen, met datgene wat de mens niet uitbeelden maar misschien via de esthetische schepping wel oproepen kan. Wat hem fascineerde waren de tijden en plaatsen waar een heftige en diepe emotie stroomde uit het kunstwerk, dat niettemin op paradoxale wijze deze emotie stilerde tot een schoonheid die het hier-en-nu achter zich liet. Steppe kon complexe kennis overdragen en ontelbare verbanden leggen, maar hij bezat bovendien een zeldzame gave: hij kon *begeesteren*, laten voelen hoe kunst verankerd is in de diepste verlangens en noden van een communiteit, hoe in grote kunst de hartslag van een cultuur *en datgene wat deze hartslag overstijgt, voelbaar is*".

Katlijne Van der Stighelen